

haer ſchepde badt ſi hem eer hi hē ſtel
de ter dolalijer om te ſocckē auctuer.
dat hy gaen ſoude aen ſijn vader en
moeder. en bidden die verghiffenisse
van dat ghene daer ghy hem liedē in
verthoornet hebt. god ſoude v te badt
helpen. Eſſites die beloofde haer dat
hijt doen ſoude. ende aldus ſo ſchiet hi
en euac vüendeliken vā haer. ende ſi
rehtden weder nae athenen by ſinen
vader en bi ſijn moeder.

Hoe eſſites ontfaen was vā ſinē
vader en moeder. en hoe hy heymeli-
ken verrock en wech reysloē.

Dat. lxiij. capittel.

Als euac en eſſites gheſchepde
waren vandē heiser en vā ſijn
dochter ereſebia en van margrieten
van lymborch. ſo ſijn ſi weder gheco-
men in athenē bi den graue ſinē va-
der die hem weerdelikē ontſinc. en hi
vraechde hē liedē hoe dat ſi gheuarē
hadde. om te hoiē oft waer was dat
hem margrieta ontboot mettē bode.
Doen ſeyde eſſites. o lieue vader en
moeder alle eere ende edelheyt is mi
beweſen. en dat door in gheue vāder
ſchoonder macht margrieta vā lym-
borch. die my gheinformeert heeft en
gheleert heeft dat ich mi ſtellen ſal tot
wercken vā eeren. en bi hare toe doe
heb ic verdient den opperſten prijs in
den tern op. en euac mijn neue dē an-
dere. Als dat die vader en die moeder
hoorden ſo waren ſi bliſde. iac bouen
maten alſt reden was. wāt elc vader
en moeder hooit gaerne ducht ende
eere vermanē vā ſinē hinderē. Met
dat ſi aldus in deſer talen warē ſo ſey-
de euac. eſſites neue volbringhet nu
margrieten begheeren. ghi weet wel
wat ic meene. Daer op dat eſſites ſei-

de. dat wil ic gaerne doe. en hi viel op
ſijn knipē en ſeyde. o vader en moeder
heb ic v noyt pet meſ daen. in woordē
oft in wercken oft in daden oft in ach-
ter ſprake. ic bidde v herdelikē dat ghi
mi dat vergeeft om gods willen. Die
vader en die moeder dit hoiende ſeydē
o ſone ſtaet op het is v al vergheten.
En die moeder ſeyde doe weder om. o
lieue ſone heb ic v oft margrieten pet
gedaen. dat v oft haer te nae gegaen
is dats milcet. Eſſites ontvielen die
cranē wt ſinē oghē en ſeyde. o moeder
het is v al vergheue. en dat om mar-
grietenſ wille die mighelſchonckē he-
uet deſe wapene. die ic eeuwelſt dragē
ſal ter liefden vā haer. en werckē van
wapenē hantieren. Die vader ſeyde
ſone wat wapen macht weſen. het is
eenē rooden leeu den ſtert gheſpleyt
thooft ghecroont mit goude in een ſil-
ueren vel. ſi is ſeerre ſchoone mer ſi is
mi onbekent. Doen ſeyde eſſites. va-
der ſi ſeyde my dat ic die liefſte droech
naeſt gode die ſi noyt ſach. en daer in
murmereer ic leere. ofte ſi een ander
lieuer heeft dā mi. Doe ſeyde die moe-
der van eſſites. lieue ſone het mach
licht haers vaders oft haer broeders
wapen ſijn die ſi draghē. Doen ſeyde
die vader ende euac. v moeder ſeyt al
waer. Met deſer talen ghinghen ſi te
houe om te bancketeren. ende eſſites
die ghinc mede om hē te vermaken
mer ſijn vader en moeder in die ſale.
en alſt gheten was ſo ghinc elc in ſijn
ruſte. mer eſſites die bleef op ſittende
in ſon tamer. om dat hi heymelſicken
ſonder pemaent te weten wech ruden
woude. dats ſijn vader ofte ſijn moe-
der ofte euac niet weten en ſoudē ofte
die ghene die int hof waren.

Hoe Etsijtes ontfaen was van sinen vader ende moeder, ende hoe hy heymeliken vertrack ende wech reysde.

Dat .LXIIIJ. capittel.

Als Evac ende Etsijtes ghescheyden waren vanden keiser ende van sijn dochter Eresebia ende van Margrieten van Lymborch, so sijn si weder ghecomen in Athenen bi den grave, sinen vader, die hem weerdeliken ontfinck, ende hi vraechde hem lieden hoe dat si ghevaren hadden om te horen oft waer was dat hem Margrieta ontboot¹ metten bode. Doen seyde Etsijtes: “O, lieve vader ende moeder, alle eere ende edelheyt is mi bewesen, ende dat door in gheven vander schoonder maecht Margrieta van Limborch, die my gheinformeert heeft ende gheleert heeft dat ick mi stellen sal tot wercken van eeren. Ende bi haren toe doen heb ic verdient den oppersten prijs in den ternoy, ende Evac, mijn neve, den anderen.”

Als dat die vader ende die moeder hoorden, so waren si blijde, jae boven maten, alst reden was, want elc vader ende moeder hoort gaerne duecht ende eere vermanen² van sinen kinderen.

Met dat si aldus in deser talen waren, so seyde Evac: “Etsijtes neve, volbrenghet nu Margrieten begheeren! Ghi weet wel wat ic meene.”

Daer op dat Etsijtes sei-[i2rb]de: “Dat wil ic gaerne doen.” Ende hi viel op sijn knyen ende seide: “O, vader ende moeder, heb ic u noyt yet mesdaen in woorden oft in wercken oft in daden oft in achter sprake,³ ic bidde u herteliken dat ghi mi dat vergeeft om Gods willen.”

Die vader ende die moeder dit horende, seiden: “O, sone, staet op! Het is u al vergheven.”

Ende die moeder seide doe weder om: “O, lieve sone, heb ic u oft Margrieten yet gedaen dat u oft haer te nae gegaen is, dats mi leet.”

Etsijtes ontvielen die tranen uut sinen oghen ende seide: “O, moeder, het is u al vergheven, ende dat om Margrietens wille, die mi gheschoncken hevet dese wapene, die ic eeuwelic dragen sal ter liefden van haer, ende wercken van wapenen hantieren!”

1. ontboot: bericht had

2. vermanen: vertellen

3. achter sprake: kwaadspreken

Die vader seyde: “Sone, wat wapen macht wesen?”

“Het is eenen rooden leeu, den stert ghespleyt, thooft ghecroont mit goude, in een silveren vel.”

“Si is seere schoone, mer si is mi onbekent.”

Doen seyde Etsijtes: “Vader, si seyde my datse die liefste droech naest Gode die si noyt sach, ende daer in murmereer¹ ic seere, ofte si een ander liever heeft dan mi.”

Doen seyde die moeder van Etsijtes: “Lieve sone, het mach licht haers vaders oft haer broeders wapen sijn, die si draghen?”

Doen seyde die vader ende Evac: “U moeder seyt al waer!”

Met deser talen ghinghen si te hove om te bancketeren, ende Etsijtes die ghinck mede om hem te vermaken met sijn vader ende moeder in die sale.

Ende alst gheten was, so ghinc elc in sijn ruste. Mer Etsijtes die bleef op sittende in sijn camer, om dat hi heymelijcken, sonder yemant te weten wech rijden woude, dats sijn vader ofte sijn moeder ofte Evac niet weten en souden ofte die ghene die int hof waren.

1. daer in murmereer ic: dat maakt mij opstandig

Hoe dat estijtes ghinch dolen, ende hoe dat hē sijn vader en sijn moeder ghemilken, en euac sijn neue.

Dat. lrv. capittel.

His dē dach hē verbaerde en die claecheyt aeu quā. so sacht estijtes met sinder wapenē op sijn paert en hy reedt sinder veerde. eer dat die heren ontwaecten, en hy wilde hem stellen ter auentueren daer mē noch wonder af horen sal, eer dat hi heyn die vā lymborch vindē sal. Doen hē den dach met schonen lichte ouertrac en die sonne aē dē hemel claeer schein so wāpē die heren en die vrouwen al op ghesaen met groter vuerchde en genoechtē, welke bliscap haect verheerde in drucke, also gheringhe als si vernamē dat estijtes wech was. Die graue vā athenē quam in die sale en vracche sijn herē nae sijn sone estijtes. Die heere seiden, o edel graue wi en wēt vā estijtes niet, en sint gister auont en hebbē wi hem niet ghesien. Ic geloue seyde die graue dat hi noch rust en seide totten camerling, gaet in sijn camer en siet hoer met hē is. Die camerling ghinc derwaert, als hi aen die camer quam so ghinch hijer in, en hy sach dat bedde noch gemaect, mer hi en vant estijtes niet. Doē ghinc hi tottē graue en verroch hē hoe hi gheuaren hadde dat estijtes daer niet en was, en men deden doe al omne soeckē mer was al vloerē, niemāt en wister af. Euack quā in die sale en hi greuete dē graue seer mindelijc, die graue seyde euac hebt danc, een viage wilt my berichten, en weet ghy niet waer dat estijtes mīn sone sijn mach hy en is niuwers te vinden. Doen dat euack hoorde peylde hi wel watter schuplde

en hi seyde, o edel graue neen ick voor waer ick en weet niet waer dat hi sijn mach, mer gaet in die stal ende besiet nae sijn moor sijn paert, en is dat in die stal niet so wect ic wel watter af is. Die graue deet also doen, en mē ginden stal besien daer mē sijn paert niet en vant, noch in sijn camere sijn wapen oock niet en vant. Als euack dat hoorde dat hi dat mede hadde, so seide hi totten graue, siet here aldus sijn die saken gheleghen, hi is hem gaen stellen ter dolinghē om auentuer te soeken, want hi beloofte heeft margrietē van lymborch dat hy niet heeren en sal hien sal seften van wapenen ghe daen hebbē, daer eere in sal gheleghē sijn, daer op heeft si hem ghegeue die wapen die hi voert. Als dit die graue hoorde so was hy verwonderd en heclaechede sijn sone duchtēde voor hindere schade oft schande. Als euac dat sach dat die graue so duckich was seide hi, heere siet te weden, ick en sal niet rusten dach vre noch spacie ick en hebbe estijtes mīnē neue gheuonden, al soude ic hē soeckē door alle die werelt. Als die graue dat verstonē so wās hy verblift en seyde, o lieue neue neem geltē en goets genoch met v, en gaet soeken mīnē sone, en brenghet hem weder thups, ic salt v so hoghelikē lonen dat ghīs mi eeuweliken danc hē sult. Euack beloofde den graue en hi nam delof aen hem, en hi ghinc sijn paert sadelē, en reede also wech door bosschen en door haghen estijtes sijn neue soeken.

Hoe dat estijtes reede ouer een velt daer hi vant eenē ridder, die hē waer schuwede van twee rucsen, die daer bi den weghe laghen.

[i2va] *Hoe dat Etsijtes ghinck dolen, ende hoe dat hem sijn vader
ende sijn moeder ghemisten, ende Evac, sijn neve.*

Dat .LXV. capittel.

Als den dach hem verbaerde ende die claerheyt ae[n] quam, so sadt Etsijtes met sijnder wapenen op sijn paert, ende hy reedt sijnder veerden eer dat die heren ontwaecten. Ende hy wilde hem stellen ter aventueren, daermen noch wonder af horen sal eer dat hi Heyndric van Lymborch vinden sal.

Doen hem den dach met schonen lichte overtrac ende die sonne aen den hemel claer scheen, so waren die heren ende die vrouwen al op ghestaen met groter vruechden ende genoechten, welcke blijschap haest¹ verkeerde in drucke also gheringhe als si vernamen dat Etsijtes wech was. Die grave van Athenen quam in die sale ende vraechde sijn heren nae sinen sone Etsijtes.

Die heeren seiden: “O, edel grave, wi en weten van Etsijtes niet, ende sint gister avont en hebben wi hem niet ghesien.”

“Ic gelove,” seyde die grave, “dat hi noch rust.” Ende seyde totten camerlinc: “Gaet in sijn camer ende siet hoet met hem is!”

Die camerlinc ghinc derwaert. Als hi aen die camer quam, so ghinck hijer in, ende hy sach dat bedde noch gemaect,² mer hi en vant Etsijtes niet. Doen ghinc hi totten grave ende vertrock hem hoe hi ghevaren hadde, dat Etsijtes daer niet en was. Ende men deden doe al omme soecken, mer twas al verloren. Niemandt en wister af ...

Evack quam in die sale, ende hi gruete den grave seer mindelijc. Die grave seyde: “Evac, hebt danc. Een vrage wilt my berichten: En weet ghy niet waer dat Etsijtes, mijn sone, sijn mach? Hy en is [n]ieuwers te vinden!”

Doen dat Evack hoorde, peysde hi wel watter schuyilde, [i2vb] ende hi seyde: “O, edel grave, neen ick! Voor waer, ick en weet niet waer dat

1. haest: snel

2. dat bedde noch gemaect: het bed met het beddegoed er nog op

hi sijn mach. Mer gaet in die stal ende besiet nae sinen Moor, sijn paert. Ende is dat in die stal niet, so weet ic wel watter af is.”

Die grave deet also doen, ende men ginc den stal besien, daermen sijn paert niet en vant, noch in sijn camere sijn wapen¹ oock niet en vant.

Als Evack dat hoorde, dat hi dat mede hadde, so seide hi totten grave: “Siet here, aldus sijn die saken gheleghen. Hi is hem gaen stellen ter dolinghen om aventuer te soecken, want hi belooft heeft Margrieten van Lymborch dat hy niet keeren en sal, hi en sal feyten van wapenen ghedaen hebben, daer eere in sal gheleghen sijn. Daer op heeft si hem ghegeven die wapen² die hi voert.”

Als dit die grave hoorde, so was hy verwondert ende beclaechde sinen sone, duchtende voor hindere, schade oft schande.

Als Evac dat sach, dat die grave so druckich was, seide hi: “Heere, sijt te vreden. Ick en sal niet rusten dach, ure noch spacie,³ ic en hebbe Etsijtes, mijnen neve, ghevonden, al soude ic hem soecken door alle die werelt!”

Als die grave dat verstont, so was hy verblijt ende seyde: “O, lieve neve, neemt gelts ende goets genoch met u ende gaet soecken mijnen sone ende brenghet hem weder thuys. Ic salt u so hogheliken lonen dat ghijs mi eeuweliken dancken sult!”

Evack beloofdet den grave, ende hi nam orlof aen hem, ende hi ghinck sijn paert sadelen ende reedt also wech door bosschen ende door hagen, Etsijtes, sinen neve, soecken.

1. wapen: wapenrusting

2. wapen: wapenteken

3. spacie: moment

¶ Dat. lxxvi. capittel.

Erlites aldus alleen rijdende in groter fantasien door bosschen door haghen en ouer velt soekende sijn auenture. en pepnende altoos op die ouer schoone margarieta van lymborch sijn amoueuse. En om sijn der groter liefoen wille die hi tot haer waert droech aldus sittede te paerde. met desen ghepepne soo quam hem teghen een schoon ionghelinc die erlijtes seer vriendeliken gruete was maer erlijtes die sadt also verwermt in sijn ghepepne. en sijn herte also becomert en ontske was mit vieriger liefsten tot margrietten van lymborch waert. dat hy den ionghelinc en sach noch en hoorde. dies hem die ionghelinc wter maten seer verwonderde dat hi niet en sprac. noch eenich ander teken en bewes om te antwoorden. so riep die ionghelinc weder aen den ridder erlijtes tot die repen toe. mer het was alle leens. wat erlijtes die pepnede veel te seer op die ouer schone bloeme margrieta van lymborch. dat hy den ionghelinc den ridder gheen gade en sloech. Die ionghelinc riep noch derdewerf wel herreliken lude en seide. her ridder sprecht teghen mi wat v lijf hanghet daer aen. Metten so werde hem erlijtes siende en seide. vrient en belcht v niet. wat ic en hoorde v noch en sach v niet. also vast ladt ic in mijn gepepne. wat is v beghere. Die ionghelinc seide dat sal ic v segghen. ghy rijdet hier in vreesen uwes lijfs. ten si sake dat ghy weder om de wech keert va daer ghy come sijt. Als erlijtes dat hoorde so werde hi gheturbeert en beroert en hi seide. waer omme soude ick weder keere. en wat is die sake dat ick

mijn lijf verlieden soude. Doen seide die ionghelinc. her ridder dat sal ick v segghen. Hier by int woudt staet een casteel dat wter maten sterck en seere groot is. en daer wonen op twee ruelen en sijn twee gebroeders. en si eten die liede als copen ende schapen. Die een van hem beyde die heet moriant en die ander sijn broeder die heet broadas. en haer beyder lieden stercke is boue maten groot. dat mensc niet wt speken en can. En haer beider vrecht en selheyt die is sonder gronden en ooc mede die groe persecucie ende roumenten die si den hersten daghelic aen doe en can gheen mensche versinnen so onghenadelike si daer mede om gaende sijn. En moriant is die outste en die heere van desen woude. ende daeren mach niemant voor bliiden. hi en laetter sijn leue. Aldus raede ic v die plaetse te schuwe en te vlieden. Doe seide erlijtes ic moet die ghebroeders aensien. en proeue of si also sterck sijn als ghi v gelaet. Doe seide die ionghelinc. iae si en vele stercker daer ic v wel ghelegge can. wat haer lieder macht is elche te swaer om te verdrighen. Erlijtes die seide al waren duuels op die hulpe gods. en ter eere van mijn lieue sal icse gaen beuechte. laetsien hoe dzic sal vare. wat ic moet wesen daer ic sal steruen. Daer met nam hi orlof. ende reede nae tcasteel soe. die ionghelinc ghinc eenē anderē wech. en hi ginc va verre sien hoe datter vare soude met erlijtes en den twee ruelen die opt casteel waren.

¶ Hoe dz erlijtes die twee ruelen verwan. en hoe hi den eenen ruele sande acnde keiser va griechē metre hoofde

¶ Dat. lxxvii. capittel.

i iij

*Hoe dat Etsijtes reedt over een velt, daer hi vant eenen
ridder die hem waerschuwede van twee ruesen,
die daer bi den weghe laghen.*

[i3ra] Dat .LXVI. capittel.

Etsijtes aldus alleen rijdende in groter fantasijen¹ door bosschen, door hagen ende over velt, soeckende sijn aventuere ende peynsende altoos op die over schoone Margarieta van Lymborch, sijn amoreuse,² ende om sijnder groter liefden wille die hi tot haer waert droech. Aldus sittende te paerde met desen ghepeynse soo quam hem teghen een schoon jonghelinc, die Etsijtes seer vriendeliken gruetende was. Maer Etsijtes die sadt also verwermt in sijn ghepeynse,³ ende sijn herte also becommert ende ontsteken was mit vieriger liefden tot Margrieten van Limborch waert, dat hy den jonghelinc en sach noch en hoorde. Dies hem die jonghelinc uuter maten seer verwonderde dat hi niet en sprac noch eenich ander teiken en bewees om te antwoorden. So riep die jonghelinc weder aen den ridder Etsijtes tot drie reysen toe, mer het was alleleens,⁴ want Etsijtes die peynsde veel te seer op die over schone bloeme Margrieta van Lymborch dat hy den jongelinc den ridder gheen gade en sloech.⁵

Die jongelinc riep noch derdewerf wel herteliken luyde ende seide: “Her ridder, spreect teghen mi, want u lijf⁶ hanghet daer aen!”

Mettien so werdt hem Etsijtes siende ende seide: “Vrient, en belcht u niet, want ic en hoorde u noch en sach u niet, also vast sadt ic in mijn gepeynse. Wat is u begheren?”

1. in groter fantasijen: in diepe gedachten

2. amoreuse: beminde

3. verwermt in sijn ghepeynse: diep in gedachten verzonken en zich niet meer bewust van wat er om hem heen gebeurde — in de antieke en middeleeuwse geneeskunde gold verliefdheid als een psychose.

4. alleleens: tevergeefs

5. dat hy ... gheen gade en sloech: zodat zijn aandacht niet getrokken werd door

6. lijf: leven

Die jonghelinc seyde: “Dat sal ic u segghen. Ghy rijdet hier in vreesen uwes lijfs¹ ten si sake dat ghi weder om den wech keert van daer ghy comen sijt.”

Als Etsijtes dat hoorde, so werdt hi gheturbeert² ende beroert, ende hi seyde: “Waer omme soude ick weder keeren? Ende wat is die sake dat ick [i3rb] mijn lijf verliesen soude?”

Doen seyde die jonghelinc: “Her ridder, dat sal ick u segghen. Hier by int woudt staet een casteel dat uuter maten sterck ende seere groot is, ende daer wonen op twee ruesen ende sijn twee gebroeders, ende si eten die lieden als coyen³ ende schapen. Die een van hem beyden die heet Morant, ende die ander, sijn broeder, heet Broadas, ende haer beyder lieden stercte is boven maten groot, datmense niet uut spreken en can. Ende haer beider vreetheyt ende felheyt die is sonder gronden, ende ooc mede die grote persecucie⁴ ende tormenten die si den Kerstenen daghelicx aen doen, en can gheen mensche versinnen, so onghenadeliken si daer mede om gaende sijn. Ende Morant is die outste ende die heere van desen woude. Ende daer en mach niemant voor bi lijden,⁵ hi en laetter sijn leven. Aldus rade ic u die plaetse te schuwen ende te vlieden.”

Doen seide Etsijtes: “Ic moet die ghebroeders aensien⁶ ende proeven of si also sterck sijn als ghi u gelaet.”⁷

Doen seyde die jongelinc: “Jae si, ende vele stercker dan ic u wel gheseggen can, want haer lieder macht is elcken te swaer om te verdraghen!”

Etsijtes die seide: “Al warent duvels, op die hulpe Gods ende ter eeren van mijnen lieve sal icse gaen bevechten. Laet sien hoe dat ic sal varen, want ic moet wesen daer, ic sal⁸ sterven!”

Daer met nam hi orlof ende reedt nae tcasteel toe.

1. in vreesen uwes lijfs: in levensgevaar

2. gheturbeert: in verwarring gebracht

3. coyen: koeien

4. persecucie: vervolging

5. voor bi lijden: passeren

6. aensien: met eigen ogen zien

7. ghi u gelaet: u doet voorkomen

8. ic sal: al zou ik er

Die jongelinc ghinc eenen anderen wech, ende hi ginc van verre sien hoe dattet varen soude met Etsijtes ende den twee ruesen die opt casteel waren.